

ŚP. ABP DR JÓZEF KOWALCZYK (1938-2025)

ARCHBISHOP DR. JÓZEF KOWALCZYK (1938-2025)

Mgr Bernadeta Kruszyk

Katolicka Agencja Informacyjna, Polska

e-mail: kruszyk@swietywojciech.pl; <https://orcid.org/0009-0001-7094-773X>

Fotografia:

ks. Mariusz Wedziuk

Abp dr Józef Kowalczyk urodził się 28 sierpnia 1938 r. w Jadownikach Mokrych k. Tarnowa. Egzamin maturalny zdał w 1955 r. w Liceum Ogólnokształcącym w Radłowie. Dnia 1 września 1956 r. rozpoczął studia i formację w Wyższym Seminarium Duchownym Hosianum w Olsztynie. Święcenia kapłańskie przyjął 14 stycznia 1962 r. w konkatedrze pw. św. Jakuba w Olsztynie z rąk bpa Józefa Drzazgi. Tego samego roku otrzymał nominację na wikariusza parafii pw. Świętej Trójcy w Kwidzynie. W październiku 1963 r. podjął studia na Wydziale Prawa Kanonicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, a 24 lutego 1965 r. wyjechał do Rzymu, aby podjąć studia na Wydziale Prawa Kanonicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregoriańskiego. W tym czasie ukończył także kurs kanonicznej praktyki administracyjnej przy Kongregacji Soboru (dzisiaj Dykasterii ds. Duchowieństwa), podjął współpracę z Sekretariatem Generalnym Synodu Biskupów w Rzymie oraz uczęszczał do studium przy Tajnym Archiwum Watykańskim, które ukończył z dyplomem archiwisty. W 1968 r. uzyskał tytuł doktora prawa kanonicznego na podstawie rozprawy pt. *Nadzwyczajny szafarz bierzmowania. Studium porównawcze między dyscypliną Kościoła łacińskiego i Kościołów wschodnich*. W tym samym roku rozpoczął trzyletnie Studium w Rocie Rzymskiej, ukończone w 1971 r. tytułem adwokata Roty Rzymskiej. Dnia 19 grudnia 1969 r., z rekomendacji kard. Stefana Wyszyńskiego, podjął pracę w Kongregacji ds. Dyscypliny Sakramentów. W tym czasie współdziałał w organizowaniu Sekretariatu Synodu Biskupów, kierowanego przez bpa Władysława Rubina, wspierał sekcję rzymską

Ogólnopolskiego Komitetu Beatyfikacji Ojca Maksymiliana Kolbe, został członkiem Zespołu Stolicy Apostolskiej ds. Stałych Kontaktów roboczych z przedstawicielami rządu PRL.

W 1978 r., na polecenie papieża Jana Pawła II, ks. Józef Kowalczyk został przeniesiony z Kongregacji ds. Dyscypliny Sakramentów i Kultu Bożego do Sekretariatu Stanu i otrzymał misję utworzenia Sekcji Polskiej. Tego samego roku został mianowany przewodniczącym Komisji ds. Publikacji pism Karola Wojtyły sprzed powołania go na Biskupa Rzymu. Funkcję tę pełnił do 2000 r. W 1981 r. brał czynny udział w ustanowieniu Watykańskiej Fundacji Jana Pawła II i opracowaniu jej statutu. Jako kierownik Sekcji Polskiej Sekretariatu Stanu brał udział w licznych zagranicznych pielgrzymkach papieża Jana Pawła II.

Dnia 17 lipca 1989 r. zostały wznowione stosunki dyplomatyczne między Stolicą Apostolską i Polską, a 26 sierpnia 1989 r. bullą Jana Pawła II został mianowany nuncjuszem apostolskim w Polsce i podniesiony do godności arcybiskupa tytularnego Heraklei. Święcenia biskupie przyjął 20 października 1989 r. w bazylice św. Piotra z rąk papieża Jana Pawła II. Jako zawołanie biskupie przyjął słowa *Fiat voluntas Tua*.

Dnia 26 listopada 1989 r., uroczystą Mszą św. w warszawskiej katedrze pw. św. Jana Chrzciciela, abp Kowalczyk rozpoczął misję Nuncjusza Apostolskiego wobec Kościoła katolickiego w Polsce. W czasie jej trwania doprowadził m.in. do przywrócenia ordynariatu polowego Wojska Polskiego w 1991 r. oraz przygotował całościową reorganizację kościelnych struktur administracyjnych w Polsce, która dokonała się bullą Jana Pawła II *Totus Tuus Poloniae populus* z dnia 25 marca 1992 r. Kolejne dopełnienie reformy strukturalnej Kościoła w Polsce miało miejsce w 2004 r. i polegało na ustanowieniu dwóch nowych diecezji: bydgoskiej i świdnickiej oraz jednej nowej metropolii – łódzkiej. Zakończenie tej reformy miało miejsce 18 grudnia 2009 r., gdy tytuł Prymasa Polski powrócił do arcybiskupa gnieźnieńskiego. Negocjował tekst umowy konkordatowej i 28 lipca 1993 r. podpisał konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską.

Abp Kowalczyk był inicjatorem budowy w rodzinnej miejscowości Jadowniki Mokre Ośrodka Opiekuńczo-Rehabilitacyjnego dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej oraz Izby Pamięci Pontyfikatu Jana Pawła II przy tym ośrodku.

Dnia 8 maja 2010 r. została ogłoszona decyzja papieża Benedykta XVI o mianowaniu go arcybiskupem metropolitą gnieźnieńskim Prymasem Polski.

Ingres do katedry gnieźnieńskiej odbył 26 czerwca 2010 r. Urząd ten pełnił do maja 2014 r.

W czasie posługi arcybiskupiej i prymasowskiej w archidiecezji gnieźnieńskiej abp Józef Kowalczyk patronował nowożytnym międzyreligijnym i międzynarodowym Zjazdom Gnieźnieńskim zainicjowanym w Gnieźnie przez jego poprzednika abpa Henryka Muszyńskiego. Patronował również innym inicjatywom międzyreligijnym i ekumenicznym jak Dni Judaizmu czy polsko-niemiecka pielgrzymka szlakiem Ottona III. W czasie jego posługi ogłoszono w archidiecezji gnieźnieńskiej Rok Prymasa Tysiąclecia kard. Stefana Wyszyńskiego oraz zorganizowano cykliczną modlitwę w intencji beatyfikacji kard. Wyszyńskiego. Prymas Kowalczyk był również inicjatorem cyklu otwartych katechez głoszonych w katedrze gnieźnieńskiej m.in. przez wykładowców gnieźnieńskiego seminarium duchownego. Z inicjatywy abpa Kowalczyka do katedry gnieźnieńskiej sprowadzono relikwie św. Jana Pawła II, które uroczyście umieszczono w kaplicy św. Stanisława, w bliskości relikwii św. Wojciecha. Podczas arcybiskupiej posługi prymasa Kowalczyka przygotowano również dwie nekropolie: w kościele pw. św. Piotra w Gnieźnie dla biskupów pomocniczych gnieźnieńskich oraz w podziemiach katedry gnieźnieńskiej dla arcybiskupów gnieźnieńskich Prymasów Polski. W tej ostatniej spoczywają m.in. abp Ignacy Krasicki oraz kard. Edmund Dalbor, pierwszy prymas Polski odrodzonej po zaborach.

Otrzymał doktoraty *honoris causa* Akademii Rolniczej w Krakowie (1999 r.), Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (2000 r.), Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego (2001 r.), Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie (2004 r.) oraz Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu (2011 r.). Był honorowym obywatelem Sandomierza (1992 r.), Kwidzyna (1993 r.), Chojnic (1994 r.) oraz powiatu tarnowskiego (2009 r.) i gminy Wietrzychowice (2001 r.).

Został odznaczony: Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski *Polonia Restituta* (2010 r.), Wielkim Krzyżem Orderu Zasługi Republiki Federalnej Niemiec (2006 r.), Wielkim Krzyżem Orderu Republiki Portugalskiej (2008 r.), Krzyżem *Pro Piis Meritis* Suwerennego Rycerskiego Zakonu Szpitalników św. Jana Jerozolimskiego (2002 r.), Wielkim Orderem św. Zygmunta Diecezji Płockiej (1999 r.) oraz Medalem *Milito pro Christo* Ordynariatu Polowego Wojska Polskiego (2009 r.). Otrzymał odznakę honorową *Bene Merito* za działalność wzmacniającą pozycję Polski na arenie międzynarodowej (2009 r.), nagrodę „Orli Laur” (2005 r.) oraz godność Wybitnej Osobistości Pracy

Organicznej i statuetki „Złotego Hipolita” (2006 r.), tytuł *Deo et Patriae deditus* KUL (2010 r.) oraz Medal Uniwersytetu Opolskiego (1994 r.). Był członkiem honorowym Stowarzyszenia Kanonistów Polskich. Został przyjęty do Konfraterni Zakonu św. Pawła Pustelnika na Jasnej Górze (2010 r.).